

İTÜ Çevre Mühendisliği Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Derin Orhon ile İstanbul'un temel sorunlarını masaya yatırdık

İstanbul'u göz göre göre yok ediyoruz

Prof. Dr. Derin Orhon Türkiye'nin çevre konusunda önemli bilim insanlarından. Halen İTÜ Arı Teknokent'te ENVIS Çevre ve Enerji Sistemleri AR-GE Ltd. Şti'nin Arge direktörü olarak görev yapıyor. Orhon ile Kanal İstanbul'dan kuzey ormanlarına, üçüncü köprü projesinden su havzalarına İstanbul'u bekleyen tehditleri konuştuk. Orhon'a göre İstanbul 1200'lü yıllardaki Haçlı işgalinde bile günümüzdeki kadar büyük bir tehdit altında kalmamıştı.

● İstanbul'da doğanın ve çevrenin geleceğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Doğanın ve çevrenin geleceği açısından, İstanbul 1200'lü yıllardaki Haçlı işgalinde bile günümüzdeki kadar büyük bir tehdit altında kalmamıştı. Kanal İstanbul, 3. Havalimanı ve 3. Köprü gerçekten de hiç bir bilimsel temeli olmayan çılgın projeler; doğrudan kuzey ormanlarının yıkımını hedef alıyorlar. Kuzey ormanları yok olursa kentin nefes alamayacağı kimsenin umurunda değil!..

Belediye yönetimi 2000'li yıllarda, 400 bilim adamını 4 yıl çalıştırarak İstanbul Çevre Düzeni Planı yaptırdı; plan oy birliği ile onaylanarak 2009 yılında yürürlüğe girdi. Bir anlamda İstanbul'un Anayasası!.. Planda bu üç proje de yer almıyor. Nasrettin hoca yöntemi ile sormak gerek: Bu üç proje bu kadar

İstanbul'un temel sorunu

Sizce İstanbul'un temel sorunu nedir?

Şüphesiz, sürekli artan nüfusun yarattığı baskıdır. İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda kentin nüfusu için 16 milyon üst limit olarak öngörülmüştür. Son dönemde önerilen projeler adeta bu limite meydan okumaktadır. Tüm kaynakların yetmediği, yaşanması eziyet veren bir kent yapısına doğru hızla sürüklendiğimizi yöneticilerimizin artık fark etmesi gerektiğini düşünüyorum.

gerekliydi de neden Çevre Planı'na dahil edilmemiş? Planda yoksa neden şu anda telaşla uygulanmak isteniyor?

● Kanal İstanbul projesi bilimsel açıdan nasıl değerlendirilebilir?

Proje bilimsel açıdan bir felaketler zinciri: Başta, Karadeniz'in yüksek oranda kirlilik içeren suları Marmara'ya boşalacak; kıyı kesiminden başlayarak çözünmüş oksijen düzeyi giderek düşecek ve Marmara, belki de altından kalkamayacağı bir kirlenme sorunu yaşayacak. Muhtemelen Boğazdaki akıntı düzeni de etkileenecek. Tuzlu su bütün kanal boyunca sızarak yeraltı su kaynaklarını ve belki de orman örtüsünü etkileyecek. Asıl sorun projenin temel amacı olduğu anlaşılan kanal civarında oluşması planlanan yeni yerleşim alanları ve nüfus patlaması. Kanımca projenin temel amacı da bu: Beton ve rant yaratmak!.. Kötü bir film senaryosu bile bundan daha iyi kurgulanır.

● İstanbul'da 3. Havalimanının kuzey ormanları içine yapılması gerekli miydi?

Kesinlikle değildi... Çevre düzeni planı 3. Havalimanı için uygun konumun Silivri olduğunu belirlemişti. Neden değiştirildi? Kimse bilmiyor; araştırmıyor!.. Göstermelik ÇED çalışmasının öncelikle bu konum değişikliğini bilimsel gerekçelerle açıklaması gerekirdi. Neden dünyada benzeri olmayan 150 milyon yolcu kapasitesi seçilmiş, o da belli değil. Neden daha uygun bir alternatif planda tanımlı iken yer değiştirmesi ile doğal yapının ve orman örtüsünün tahrip edilmesi hedeflenmiş? Eğer İstanbul'un geleceğinden sorumlu ise bütün bu soruları Belediye yönetiminin cevaplaması gerek!..

● Üçüncü köprü projesi sizce ne getiriyor? Ne götürüyor?

Bence hiçbir şey getirmeyecek, çünkü İstanbul'un asıl ihtiyacı iki yakayı birbirine bağlayacak olan raylı sistemler. Tüm bağlantı yolları ile, ve civarında oluşacak yerleşim alanları ile, kuzey ormanlarından ve

İstanbul'un doğasından çok şey götürecektir.

● İstanbul neden hep su sorunu çeker?

İstanbul'a şu anda 14 milyon nüfusun ihtiyacını karşılamak üzere günde 2.5 milyon m³ su veriliyor; yani yılda yaklaşık 900 milyon m³ su gerek!.. Aslında, İstanbul'un su kaynakları kısıtlı ve yağışlarla oluşan yüzeysel sulardan oluşuyor. Bu amaçla kullanılan göl ve barajların toplam kapasitesi de 900 milyon m³ civarında. Yani, basitçe izah etmek gerekirse, toplanabilen su aynı yıl içinde tüketiliyor. Sürekli yaşanan su sorununun temel nedeni bu. Su toplama kapasitesini artırmayı beceremiyoruz; bu nedenle yeni kaynak için batıda Istrancalara, doğuda da Melen çayına kadar uzanılmış. Bu sulara o bölgelerin de ihtiyacı var. Kurtarıcı gözüyle bakılan Melen projesinde de su tutulamıyor; planlanan barajın temeli daha birkaç gün önce atıldı. İstanbul'da yaşanan kuraklık aynı ölçüde Melen için de geçerli..

Bu nedenle, İstanbul'un artık çevresindeki denizi farkedip, modern teknolojilerle deniz suyundan da yararlanmayı planlaması zamanı gelmiş, ve hatta geçmiş durumda!..

● Su havzalarının geleceği güvenli mi?

Temin edilmesi gereken suyun miktarı kadar kalitesi de çok önemli.. Kirlenmiş suları arıtarak tekrar kullanılabilir su haline getirmek mevcut arıtma düzeni ile mümkün değil. Barajların ve göllerin sayısını artırmak bir yana, önemli bir kaynak olan Küçükçekmece gölünün aşırı kirlenmesine engel olmadık ve kaybettik. Aynı tehlike diğer göller için de geçerli. Havzalar sürekli işgal altında ve bu gidiş engellenemez ise gelecekte İstanbul'un felaketi olacak.

● Marmara Denizinin kirlenmesi önenebilir mi?

Marmara hassas bir iç deniz ve en büyük tehdidi hala atıksularının yüzde 70'inden fazlasını arıtmadan denize vermekte ısrar eden İstanbul... Bu tehdidin azalması ve gelecekte ortadan kalkması için İstanbul'da ileri biyolojik arıtma yaklaşımının uygulamaya konması, kıyı şeridini işgal etmiş olan sanayi faaliyetinin etkili bir biçimde kontrol altında tutulması ve Marmara Belediyeler Birliği'nin akılcı bir ortak eylem birliği içinde olması gerek. Bütün bunlar sağlanabilir mi? Ülkemizde her şeyin tersine gittiği bir ortamda, Marmara'nın geleceğine umutla bakabilmek bilmem ne ölçüde gerçekçi olabilir.

Derin Orhon